

АРХЕОЛОГІЯ ПСИХІЧНОГО: ОНТОЛОГІЯ ЧАСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ

Статтю присвячено проблемі відображення онтологічних проблем часу як одного з первнів людського існування в сучасному українському прозовому літературному тексті, зокрема в досить популярних на сьогодні творах, які активно використовують ретротематику та ретрообразність, що дає багато можливостей у конструюванні художнього часу. Жанрова специфіка таких творів балансує на межі взаємодії з жанровою (масовою) літературою, зокрема ретродетективом, демонструючи відкритість структури. Новітнє наукове розуміння часу дає нам теоретично обґрунтоване розмаїття концепцій, що відчутно впливають на становлення авторського творчого мислення та призводять до зрушень у поезиці й архітектоніці творів, розкриваючись через стихію особистого буття персонажа. Саме індивідуальне буття визначає принципи відображення темпоральності у творах – історичний час не детермінує персонажа, а стає своєрідним екзотичним тлом, розчиняючись у предметності художніх деталей, деформуючись у формах свого художнього втілення і насичуючись особливою ностальгійною емоційною тональністю, частково міфологізуючись. Вказані особливості текстотворення й надають літературному твору того типу особливої атмосферності, «ефекту присутності», що й визначає їхню популярність у літературному процесі сучасності.

Ключові слова: *буття; історичний час; художній час; ретробобразність; ретролітература; жанрова специфіка.*

Час є однією з найбільш засадничих категорій буття всього суцього, адже саме час організовує в єдине ціле різноманітні за ритмом життєдіяльності форми матерії та духу, а тому час стає необхідною, доконечною категорією у всьому багатоманітті форм рефлексії дійсності: філософії, природничих, соціально-гуманітарних та точних науках, релігії, мистецтві. Неоднорідність людського буття, нашарування та взаємозначеність біофізичного, духовного та соціального в людині, власне, й визначає особливу складність визначення єдиного поняття часу для усіх варіантів специфічно людського (а також і нелюдського) існування, адже всі вони так чи інакше детермінуються реальністю часу. Метою розвідки є реконструкція особливостей часової картини світу в сучасній українській прозі з елементами ретростилістики (проблематика, образність), реалізованих крізь призму моделей індивідуально-психічного буття персонажа.

Час, з одного боку, непорушний, його закони незворотні та універсальні, а з іншого – вкрай мінливий, суб'єктивний, смислове поле, утворюване ним, несе на собі відбиток укоріненості в індивідуальній психологічній реальності, у сфері відчуттів та психічного відображення.

Відтак уже найдавніші форми культури постулюють для себе й фіксують час, міфологізуючи його, а наявність календаря в певних цивілізаційних утвореннях наукою завжди вважалась ознакою розвиненості. З часом людиною міцно пов'язується її біологічний (народження / юність / зрілість / смерть) чи соціальний (дитина / повноцінний член суспільства) статус. Саме співвідношення онтології часу із народженням і смертю утворює цілу низку культурних форм образ-

ного втілення часу (Кронос, який поїдає своїх дітей, Велес як персоніфіковане втілення міфу про дракона тощо) та способів подолання ентропійності особистого буття: ритуали «обнулення часу» (Коляда, сатурналії, Великдень) як спроба синхронізувати себе з вічністю, поховальні ритуали як метод подолання дискретності часу й досягнення певної форми безсмертя (вічності).

Як зазначає П. Гайденок, «кожна велика епоха в розвитку думки має певні спільні підходи до аналізу часу. Характер розгляду часу, спосіб включення його до системи інших категорій мислення, так само як й інші інтуїції часу визначають самосвідомість різних культурно-історичних періодів» [2, с. 5]. Саме особлива властивість часу як універсального (вічного) закону та часткового (дискретного) існування визначила специфіку цього онтологічного феномену та спричинила дискусійне поле навколо нього – вже від перших повноцінних спроб наукового осмислення часу в античності встановлено його основні закони (зв'язок із рухом матерії, незворотність), розмежовано поняття «вічного часу», універсального та неперервного, та «особистого часу», розірваного, фіксованого, аналітично та чуттєво сприйнятого. У Середні Віки ця проблематика, звичайно, змістилась у площину розмежування часу душі та часу тіла, що з новою силою набуло значення в наступні епохи, оскільки в Новий Час під впливом масштабних здобутків передусім у природничих науках І. Ньютон виводить концепцію абсолютного та відносного часу, з яких перший є фізичною величиною і загальнобуттєвим законом Всесвіту, а другий – психологічною функцією. Саме його концепція лінійного часу стала визначальною на довгі роки й визначила розділення природничонаукових (фізич-

них) концепції часу та філософських, які обов'язково включали трансцендентування часу, тобто уможливають його пізнання лише через наявність рефлексивної сили духу (Е. Кант).

У ХХ ст. відбувається поворот до все більшого зацікавлення проблематикою часу, адже загальнокультурний рух значно прискорився, динаміка культурних явищ різко зросла, викликаючи все масштабніші зміни в соціально-політичному, економічному та мистецькому житті. Час також починає ставати повноцінною літературознавчою (навіть загальноестетичною) проблемою, формулюється специфічний варіант часу – художній. Філософія ж тяжіє до все більшого закорінення проблематики часу в онтології екзистенції (зокрема відіграла свою роль у цьому концепція М. Гайдеггера), час набуває трансцендентного значення, маючи низку перегуків із міфологічними формами світогляду, як буття-до-смерті, що й стало поштовхом до розвитку постнекласичних ідей темпоральності. Зокрема час набуває ще й такого свого вираження, як буття-в-тексті. Тому абсолютизується передусім його лакунарність і дискретність, варіативність і психологічність, а «письмо треба розуміти як семіотизацію часу, його означення, що пов'язано з розривом, «затримкою» чи архівацією в дискурсі» [5, с. 180].

Одна з основних тенденцій сучасної філософії часу – прагнення до повернення синтетичності знання про світ, а саме активна сцієнтизація дискурсу, активне залучення новітніх фізичних, астрономічних та математичних теорій до розгляду цього феномену (теорія відносності, хвилева теорія часу, теорія кротових нір тощо), що знаходить своє відображення й у гуманітаристиці, адже «важливим моментом є та обставина, що подібно до синергетики, постулюючи свою орієнтацію на поворот від аналітики буття до дослідження становлення, філософія постмодернізму – знову ж, подібно до природознавства, – не зупиняється на цьому, також висуваючи ідею щодо необхідності синтетичного бачення обидвох аспектів реальності» [4, с. 307]. Тому й сучасна культурна модель підкреслює несинхронний, нелінійний характер дійсності та самоідентифікації «Я», що «виявляється результатом зіткнення різних часових систем (думок, зорових вражень, непевних фізичних відчуттів тощо), нетотожних одна одній» [8, с. 26]. Тому ми можемо «відчитати» в текстуальному просторі сучасної української прози відображення різномірних теорій часу, втілених і омовлених на різних рівнях структурної організації, зокрема в конструюванні індивідуально-психічного буття персонажа.

Ще одним проявом тяжіння до синтетичності в сучасній культурній ситуації стає прагнення до «розмитості меж», пильна увага до форм, методів і стратегій текстотворення (у широкому розумінні) жанровим (масовим, тривіальним) мистецтвом. Комунікативний простір, в якому функціонує сучасна література, здебільшого орієнтований на актуальність і комерційність літературного продукту, а тому часто виявляє активне використання формульності, відповідної до очікувань аудиторії. Однак варто висловити дві зауваги щодо масової культури загалом та її зв'язків з елітарною: по-перше, сучасна комерційна культура так само еволюціонує, підпадаючи під загальний вплив новітньої

системи культурвиробництва, тобто теж тяжіє до якомога більшої синтетичності, вона притягує на свою орбіту ті сфери, які не могли там бути раніше – релігійні системи, науку (а разом з нею й певні відповідні теорії, наприклад, поява С. Хокінга з його теорією просторово-часових викривлень у «Симпсонах» чи семіотична теорія мистецтва в серії книг Д. Брауна), поглинає їх, іманентно ускладнюючись при цьому. По-друге, все більша «відкритість» (У. Еко) обох систем призводить до явища вільного переміщення мотивно-сюжетного фонду та образної системи між ними, посилюючи дискусійно-критичну напругу навколо традиційних питань селективності й спадкоємності.

На цьому перетині складних процесів засвоєння форм часового мислення та специфіки втілення його в текстуальних межах індивідуального буття персонажа прозового художнього цілого, певної асиміляції з масовим літературним продуктом і розкриває свою специфічність об'єкт розвідки – твори з ретропроблематикою.

Останні роки така література набуває особливої популярності в Україні, про що свідчать як численні премії та відзнаки для неї, так і досить значні накладки. Як слушно заявляє О. Коцарев, це пов'язане з «черговим підйомом відповідного міфу» [6], маючи на увазі імперський міф. Це різножанрова (часто мультижанрова) за своєю сутністю література, яка розкриває екзистенційний потенціал своїх персонажів через вміщення їх у інші часові межі (найчастіше це початок ХХ ст.). Однак таку літературу варто розмежовувати з історичним романом чи повістю, адже історизоване тло не несе в собі заряду самостійної ідейності та естетичної вартості, емансипованої від подій особистого життя, а перетворюється на театралізований, дещо екзотичний антураж, специфічну атмосферність, у якій розігруються життєві драми, що й становлять інтерес для письменника. Історичне тло стає «образною мірою достовірності» [7], сама ж історія подій романів містифікується й дещо карнавалізується. До таких творів можна віднести «Львівську сагу» (2010) П. Яценка, «Танго смерті» (2012) Ю. Винничука, «Вуле ву чайок, мсьє» (2013) М. Гримич, «Фелікс Австрія» (2014) С. Андрухович.

Конструктивний принцип розбіжності між безпосереднім людським сприйняттям часу та відповідним фізичним явищем часу, характерний для побудови літературного тексту першої половини ХХ ст., у сучасній літературі такого типу набуває принципово іншої функціональності – людина міцно вшивається в ностальгійний часо-просторовий континуум, в надмірно оречевлену художню дійсність, поза якою її індивідуально-психічне буття в часі унеможливується, воно повністю збігається з подієвим.

Джерелами такої жанрової та нарративної природи аналізованих творів, на мою думку, є карнавальна (за типологією Т. Гундорової) література українського постмодернізму (зокрема твори апологета «австрійського міфу» в українському культурному просторі Ю. Андруховича, наприклад, «Дванадцять обручів», а також, скажімо, «Кохання у стилі бароко» В. Даниленка з «київським текстом»), до якої близьким є, звичайно, Ю. Винничук, посткарнавальна метафізична проза (наприклад, базисний текст для літературного

процесу двотисячних «НепрОсті» Т. Прохаська), а також жанрова література, яка розробляє та експлуатує ретростилістику. З приводу останньої, то мається на увазі передусім ретродетектив, і не лише надпулярні твори Б. Акуніна, але також і досить відомий львівський цикл польського автора М. Красевського («Голова Мінотавра», «Еринії», «Числа Харона») та останні твори, що загалом відображають інтерес і авторів, і читачів до цього жанру – серія книг «Найкращий сищик імперії» В. Івченка та «Київські бомби» А. Кокотюхи. Цей жанровий різновид, оперуючи історичністю як певного роду допоміжною категорією текстотворення, зосереджуються на одвічному протистоянні злочинця й детектива, що й створює напругу сюжету, в якому особливе ставлення до часових форм, оскільки антиципація майбутнього, з одного боку, так чи інакше культивується детективним метажанром, проте якомога більше ретардизується, з іншого. Ретростилістика ж додає особливої екзотичності, текст насичується відомостями й деталями з різних сфер соціального життя, які вже не є чинними на сьогодні, створюючи «ефект присутності», занурення в епоху. Варто зазначити, що детективна складова так чи інакше властива всім аналізованим творам: інтелектуальна детективна гонитва й розгадування містичного тексту в Ю. Винничука, таємне розслідування й пошуки залишків родини Оксамитенка у М. Гримич, пограбування церков у С. Андрухович, ознаки кримінального й конспірологічного детектива у П. Яценка.

До цього типу творів за специфікою часової організації також досить близькими є сучасні твори (а треба сказати, що відчутна тенденція до їх зростання) біографічного жанру із об'єктивним залученням ретростилістики: «Шарітка з рунгу» (2007) В. Врублевської, «Троянда ритуального болю» (2010) С. Процюка, «Капелюх Сікорського» (2013) В. Даниленка. Хоча в біографічному жанрі історичний час цілком природно відходить на задній план, поступаючись часові біографічному, який і формує нарративну стратегію.

Активне використання художніх деталей є тим конструктором письма, який об'єднує такі твори й з іншим джерелом ретролітератури – метафізичною прозою, зокрема неодноразово наголошувалось на особливій ролі речі в поезії творів Т. Прохаська, адже «вони є надзвичайно конкретними і предметними. Не залежно від того, про що і в якій формі пише автор, він дає читачеві змогу навіть не уявити, а майже відчувати те, що відчували персонажі» [9]. Однак варто вказати на специфічну властивість роману «НепрОсті» (як, власне, і всієї прозової творчості письменника) – час взагалі не відіграє відчутно важливої ролі в бутті персонажа, твір «просторовоцентричний», буття визначається не хронологічно, а ландшафтано. Тому використання тих самих нарративних стратегій без віддалення в часі створюють медитативний ефект позачасовості, розтягнутого трансцендентного буття тут-і-тепер, що властиво як творам самого Т. Прохаська, зокрема збірці «Лексикон таємних знань», так і іншим письменникам, чия оповідна манера сформувалася під його впливом, наприклад, книга «Як я стала святою» Т. Малярчук або «Історії про троянди, дощ і сіль» Дз. Матіяш чи «Мануал до черепахи» Т. Савченко.

В аналізованих творах у такому надто пильному ставленні до речей, у намаганні вписати екзистенцію персонажа в речовий контекст також проглядається певний історизм – персонажі живуть у світі «тривких» речей, коли всі предмети побуту купувалися або отримувалися у спадок і повинні були слугувати якомога довше, тому часто речі переживали людей, набуваючи ознак пам'яті, позачасовості, за словами Ж. Дельоза, «всі речі певним чином говорять і мають сенс» [5, с. 156]. Речі все більше семіотизуються, перетворюються на повноцінних персонажів оповіді, адже стають не лише маркерами часу, але й «гіперпосиланнями» до інших часових площин чи подій. Такою промовистою сюжетотвірною нав'язливою деталлю в романі «Фелікс Австрія» є, наприклад, заколка у вигляді метелика, навколо якої постійно відбуваються інтеракції між персонажами. По суті, письменники у своєму намаганні зафіксувати, «затримати» дійсність самі перетворюються на одного з персонажів «Львівської саги» П. Яценка – Поприська, переписувача майна, який володіє містичним даром – увічнювати перепиране ним майно. Це своєрідний протест часові, намагання авторів через повторну семантизацію продовжити буття-в-речі, розтягнути ностальгічне, пам'ятне відчуття, саме тому, напевно, реєстр у романі так і не дістається таємничим Людям з Півночі, Сходу та Заходу, які є також і олюдною метафорою змінності та зниклості всього в часовому потоці.

Матриця феноменологічного метажанру [детальніше див. 3] частково переноситься на письмо з більш динамічною подієвістю, що призводить до несподіваних результатів використання часових форм і стратегій. Подібна перцептивна естетика деталізованого буття стає особливим фактором заломлення часових площин, проте фабульність перетягує на себе читацьку увагу, позбавляючи речі їхнього особливого метафізичного сенсу, перетворюючи їх із повноцінного об'єкта оповіді, своєрідного ідейного концентрату на матеріальне, підкреслено фізичне оречевлене середовище, на форми застиглого часу.

Направленість оповіді в минуле, переплетення її з категоріями історії та пам'яті призводить до специфічного проходження лінійного часу крізь суб'єктивну призму екзистенційного часу, який поступово міфологізується, народжуючи специфічні форми часовідчуття в літературі. Зокрема, на перший план виходить сучасна квантова теорія хвилевого часу, коли єдине часове поле проходить з різною інтенсивністю різний простір і з різною інтенсивністю впливає на індивідуальне буття. Тому це відкриває більше творчих можливостей для маніпуляцій із часом художнім, текстуальним, тобто можна, використовуючи в цьому разі категоріальний апарат О. Лосева, помітити, що в творах ретронаправленості поєднуються лінійно-історичний час (події історії, які зачіпають, перенаправляють буття персонажа, проте не визначають його) із циклічним міфологічним часом (який визначає світовідчуття, у якому немає місця здивуванню й нерозумінню, внутрішнього досвіду завжди достатньо, щоб пояснити світ навколо себе), а також розірваним епічним часом, в якому оповідаються та переповідаються історії.

Так, у романі «Танго смерті» історичні події Другої світової війни більше випробовують персонажів,

вони включені в них, проте не детермінуються ними, так само як і у творах М. Гримич і П. Яценка, де революція, війна, репресії лише спогад активізації ностальгії за «золотим віком» довгих вечорів із чаюванням у садибі Оксамитенків на Слобожанщині чи «початкового» Львова в тексті. Тому в усіх творах, де передбачена зміна епох (у С. Андрухович вона скоріше як певне передчуття), текстуальний простір поділено нерівномірно – перша, вихідна частина набагато більша за обсягом.

Ностальгійність як одна з домінант емоційної тональності такого типу творів теж не випадкова – вона розкриває одну з особливостей сучасного мистецтва – намагання втекти за межі часу, який здебільшого розуміється в контексті теорії ентропії, адже в сучасному світі «прагнення до зростання ентропії інформаційних систем збільшується через труднощі переробки зростаючої інформації, а також в силу стандартизації явищ масової культури і додатково накладених табу на відхилення від стандартів» [11, с. 52]. Проте катастрофізм культурної моделі поч. ХХ ст., до якої апелюють аналізовані твори, створює ефект циклічності часу, тому всі ностальгійні мотиви у своїй текстуальній реалізації неодмінно переходять у фазу руйнації, розпаду, регресу.

Ностальгійно-міфологічна циклізація проглядає не лише у виборі епохи зображення, але й у внутрішньому екзистенційному відчутті персонажа певності в себе в часо-просторовому континуумі, де все на своїх місцях, де розпорядок дня львівських вулиць не порушений, а всі стосунки, сварки й спалахи агресії у

«Фелікс Австрія» все одно повертаються до непорушності взаємоприв'язаності. Тому й любов тривка й незмінна, а реінкарнація (у варіанті П. Яценка – зміна покоління) цілком розгортається в душі концепції часу М. Гайдеггера: смерть як ознака кінченості екзистенційного часу хоч і визначає людське життя як буття-до-смерті, проте лише таким чином змушує трансцендувати його, продовжити далеко за межі фізичного (вільгарного) часу [10].

Епічний час у структурі ретролітератури також відчутний – він у душі сучасної культурної парадигми найчастіше розірваний, підкреслено дискретний і, згідно з теорією сліду Ж. Дельоза, нашаровує один текст на інший, епізуючи дійсність: це і філософські дискусії про феноменологію чаю та цукру у «Вуле ву чайок, мсьє», і розмивання межі реального й вигаданого, придуманого у сприйнятті дійсності героїнями «Фелікс Австрія», і карнавальна-епічна мандрівка Осолінеумом чи розмова з А. Курковим у «Танго смерті», і прокляття золотої мавпи чи всюдисутній реєстр того, що кому належить, у «Львівській сазі».

Усі проаналізовані часові моделі та форми їх образного втілення в сукупності створюють найголовнішу ознаку, що й визначає цікавість читачької аудиторії до ретролітератури – особливу атмосферність крихкої, проте притягальної міфологічно-ностальгійної дійсності, в якій індивідуальний, суб'єктивний екзистенційний час персонажа є набагато вагомішим від часу історичного, що може слугувати лише тлом, а малозміне речове оточення – від динаміки історичних подій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белоненко Е. О. Семиотизация времени в философии Ж. Деррида / Е. О. Белоненко // Научные ведомости. Серия Философия. Социология. Право. – 2013. – № 23. – С. 178–182.
2. Гайденко П. П. Время. Длительность. Вечность. Проблема времени в европейской философии и науке / П. П. Гайденко. – М. : Прогресс-Традиция, 2006. – 464 с.
3. Гребенюк Т. В. Характерні риси подієвості феноменологічної прози (на матеріалі творів Т. Прохаська) / Т. В. Гребенюк // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Філологічні науки : [зб. наук. ст.]. – Бердянськ : ФО-П Ткачук О. В., 2015. – Вип. V. – С. 221–229.
4. Грицанов А. А. Постмодернизм. Энциклопедия / А. А. Грицанов, М. А. Можейко. – Минск : Интерпрессервис ; Книжный Дом, 2001. – 1040 с.
5. Делез Ж. Различие и повторение / Ж. Делез. – СПб. : Петрополис, 1998. – 384 с.
6. Коцарев О. «Фелікс Австрія» Софії Андрухович: складні форми любові і критична, версія «галицького» міфу [Електронний ресурс] / О. Коцарев // Текст.org.ua. – 18.12.2014. – Режим доступу : http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/57405/Feliks_Avstrija_Sofiji_Andruhovych_skladni_formy_lubovi.
7. Мост С. Чай з цукром та легкий сум [Електронний ресурс] / С. Мост // Буквоїд. – 13.06.2013. – Режим доступу : <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2013/06/13/081438.html>.
8. Рыков А. В. Основы теории искусства / А. В. Рыков. – СПб. : СПбГУ, 2007. – 116 с.
9. Свято Р. НепрОстий бай Тараса Прохаська [Електронний ресурс] / Р. Свято // Літакцент. – 22.11.2011. – Режим доступу : <http://litakcent.com/2011/11/22/neprostryj-baj-tarasa-prohaska/>.
10. Хайдеггер М. Бытие и время. Статьи и выступления / М. Хайдеггер. – М. : Республика, 1993. – 447 с.
11. Черняков А. Г. Онтология времени. Бытие и время в философии Аристотеля, Гуссерля и Хайдеггера / А. Г. Черняков. – СПб. : Высшая религиозно-философская школа, 2001. – 460 с.

Ганошенко Ю. А., Запорожский государственный медицинский университет, г. Запорожье, Украина

АРХЕОЛОГИЯ ПСИХИЧЕСКОГО: ОНТОЛОГИЯ ВРЕМЕНИ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ПРОЗЕ

Статья посвящена проблеме отражения онтологических проблем времени как одного из начал человеческого существования в современном украинском прозаическом литературном тексте, в частности в довольно популярных на сегодня произведениях, которые активно используют ретротематику и ретрообразность, что открывает много возможностей в конструировании художественного времени. Жанровая специфика таких произведений балансирует на грани взаимодействия с жанровой (массовой) литературой, в частности ретро-

детективом, демонстрируя открытость структуры. Новейшее научное понимание времени дает нам теоретически обоснованное разнообразие концепций, которые ощутимо влияют на становление авторского творческого мышления и приводят к смещениям в поэтике и архитектонике произведений, раскрываясь через стихию личного бытия персонажа. Именно индивидуальное бытие определяет принципы отражения темпоральности в произведениях – историческое время не детерминирует персонажа, а становится своеобразным экзотическим фоном, растворяясь в предметности художественных деталей, деформируясь в формах своего художественного воплощения и насыщаясь особой ностальгической эмоциональной тональностью, частично мифологизируясь. Указанные особенности текстотворчества и придают литературному произведению этого типа особую атмосферность, «эффект присутствия», что и определяет их популярность в литературном процессе современности.

Ключевые слова: бытие; историческое время; художественное время; ретрообразность; ретролитература; жанровая специфика.

Ganoshenko Yu., Zaporizhzhya State Medical University, Zaporizhzhya, Ukraine

ARCHEOLOGY MENTALLY: ONTOLOGY OF TIME IN THE MODERN UKRAINIAN PROSE

The article investigates the ontological category of time in the modern Ukrainian literature through the prism of individual mental being. The object of the study is retro-literature as a popular phenomenon in modern Ukrainian literary process. Using comparative and hermeneutical methods the author of the article studies novels «Tango of Death» by Yuriy Vynnychuk, «Lviv saga» by Petro Yatsenko, «Felix Austria» by Sophia Andruhovych and «Voulez-vous some tea, monsieur» by Marina Hrymych. The plot of these works are often explicated at the beginning of the twentieth century under the Austro-Hungarian Empire and the Russian Empire. However, such work is fundamentally different from the historical novel because a historical novel seeks to show important historical processes through single life, character is an active participant of historical events, and the story is the object of full value. Retro-literature does not seek for it, the story is mostly exotic backdrop for events and a tool for activation of emotion nostalgic tone. The real history is shown in events of the novel by mystification and karnavalization. We investigate the relationship of this works with the retro-detective, which is also quite popular now in Ukraine. Also the functioning of artistic details and their importance for creating retro-style are analyzed in the structure of the text. Appealing to retro-thematic and retro-images the authors create a special nostalgic literature with return to the «golden age» (cosmos), the further deployment of historical events leading to its destruction (entropy). Forms of time tend to synthetic forms – some forms of the time became discrete and superimposed. Existential time of the character organizes all other forms of time, including mythological (cyclic), historical (linear) and epic (narrative).

Keywords: existence; historic time; artistic time; retro imagery; retro literature; genre specifics.

© Ганошенко Ю. А., 2015

Дата надходження статті до редколегії 20.05.2015